

Passivization of Ditransitive Verbs in Persian Based on Symmetric Move Approach

Seyyed Mahdi Sadati
Nooshabadi*

PhD in Linguistics, Payam-e-Nour
University, Tehran, Iran

Hengameh Vaezi

Assistant Professor, Department of English
Language and Linguistics, Rasht Branch,
Islamic Azad University, Rasht, Iran

Abstract

This research examines the passivization of sentences with ditransitive verbs in Persian, based on the notion of symmetric move. The two objects of these sentences can move to the specifier of the tense head in the passive sentence. However, according to the Shortest Move principle in the Minimalism Programme, only the nearest constituent to the probe head should be allowed to move. The study results, based on Persian language samples, indicate that the direct and indirect object can move to the specifier of the tense head in passive sentences with ditransitive verbs but moving the indirect object to this position produces semantically marked sentence. Furthermore, making the passive voice of these sentences is free from the specificity and definiteness feature of the direct object, which is determined by the presence or absence of the accusative case form *ra*. This study also found that the linear order of objects and the semantic roles of the

*Corresponding Author: sadati@student.pnu.ac.ir

How to Cite: Sadati Nooshabadi, M., & Vaezi, H. (2025). Passivization of Ditransitive Verbs in Persian Based on Symmetric Move Approach. *Language Science*, 12(21), 267-304. doi: 10.22054/lj.2025.81183.1672.

indirect object in the active sentence do not affect the feasibility of transforming sentences with ditransitive verbs into the passive form in Persian language.

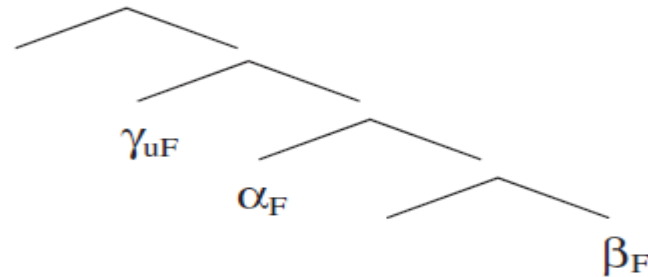
1. Introduction

Based on the traditional notion of ditransitive verbs, also known as three-placed predicates, these verbs have one direct and one indirect object. In Persian, the direct object, when definite, is marked by the preposition *ra*, while the indirect object, regardless of its definiteness, is introduced by a preposition and can carry various thematic roles such as beneficiary, goal, place, tool, or source.

Citko (2011a) categorizes languages according to whether, in passivization, the direct object, the indirect object, or both can become the subject of the sentence. In some languages, only one of the objects can be promoted to subject position in passives (*asymmetric passive*), whereas in others, both the direct and indirect objects can undergo this movement (*symmetric passive*). Citko (2011a:5) provided empirical evidence supporting the existence of symmetry in syntax and argued that syntactic operations (such as merge, move, and label) are inherently symmetric.

In the hierarchical structure of passive sentences containing three-placed predicates, Citko (2011a:109) identifies a probe that has an uninterpretable EPP feature, along with two nominal groups—the direct and indirect objects—that each bear an interpretable [N] feature. This syntactic arrangement is represented in the following figure:

Figure 1. *The hierarchical structure of ditransitive sentence based on Citko (2011a:109)*

Citko's research demonstrated that in languages like English, Norwegian, and Icelandic, both the direct and indirect objects (labeled α and β) can move to the specifier of the λ -head to satisfy the uninterpretable feature. However, in some languages, only one of these objects can move due to the *Shortest Movement* principle, which dictates that only the nearest constituent can occupy the specifier position.

This research investigates three primary questions in the context of Persian:

1. Is it possible to passivize sentences with ditransitive verbs in Persian?
2. Can both direct and indirect objects move to the specifier of the tense head in Persian passives and serve as the subject?
3. If both movements are possible, do the resulting passive sentences differ in form or meaning?

2. Literature Review

Three-placed predicates have been extensively studied in various languages within the generative grammar framework. Scholars such as Oehrle (1976), Czepluch (1982), Kayne (1984), Siewierska (1998), Peterson (2007), and Citko (2011a, Citko et al. 2017) have explored this topic in languages other than Persian. In Persian, notable studies

include Moayed and Lotfi (2013), Zarei et al. (2019), and Tabibzadeh (2006).

A key cross-linguistic difference relates to the capacity for symmetric passive constructions—that is, whether both direct and indirect objects can move to the specifier of the tense head in the passive voice. This topic has been prominently investigated in Bantu languages. For example, in Swahili, both the direct object and the indirect object with a locative role can be promoted to subject position in passive constructions, resulting in grammatical sentences. However, other indirect objects, such as those with the thematic roles of beneficiary or goal, cannot be promoted in the same way.

Negonyani (1996:38-39) explained that when forming a passive sentence from an active sentence containing a direct object and an indirect object with beneficiary or goal roles, only the indirect object can become the subject in the passive form. Movement of the direct object to the subject position in such cases leads to ungrammatical sentences.

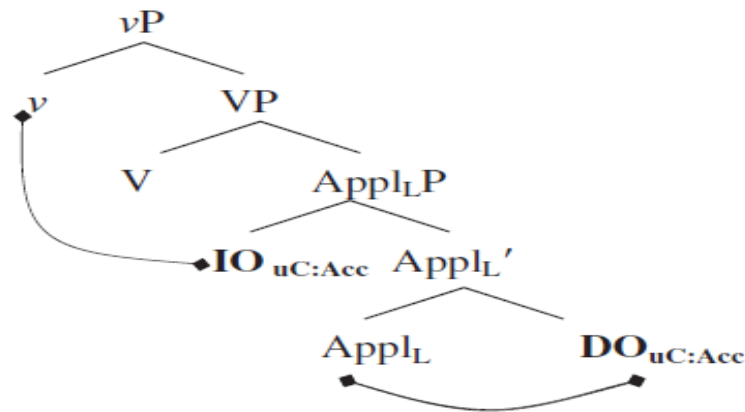
3. Methodology

This research applies the *Symmetric Move* framework proposed by Citko (2011a) to investigate passivization of ditransitive verbs in Persian. In this model, both the direct and indirect objects in a ditransitive construction are candidates for movement to the specifier of the tense head in passives. Citko (2011a:109) identifies four typological patterns regarding the movement of objects in passives:

1. Only the indirect object moves to the specifier of the tense head (e.g., Danish).
2. Only the direct object moves (e.g., Spanish and German, where indirect objects have distinct case marking).
3. Both objects can move, yielding grammatical sentences (e.g., English and Icelandic).
4. Neither object can move to the specifier of the tense head.

Additionally, Citko (2011a:145) proposed that case valuation for direct and indirect objects in applicative constructions originates from two syntactic heads: the **applicative head** and the **little vP head**. If both objects carry structural case features, the applicative head assigns the case for the direct object, and the little vP head handles the indirect object's case valuation:

Figure 2: *Valuing the case feature of the direct and indirect objects based on Citko (2011a:145)*

In the process of passivization, the *passive maximal projection head* absorbs the case-assigning capability of one of these heads. If the ability of the little vP head to value the case of the indirect object is absorbed, the tense head will assign case to the indirect object, prompting its movement to the specifier position via the EPP feature. Conversely, if the applicative head's case assignment ability is absorbed, the direct object is assigned case by the tense head and moves accordingly. This theoretical framework accounts for cross-linguistic variation regarding which object can move in passive constructions. Whether the applicative head or little vP head is neutralized by the passive projection determines the path of object movement.

4. Conclusion

By applying Citko's (2011a) Symmetric Move framework to Persian, this study examined various constructions containing ditransitive verbs, while considering factors like word order, animacy, definiteness, and thematic roles of the objects.

The results indicate that in Persian, ditransitive verbs can indeed be passivized, and both direct and indirect objects are structurally capable of moving to the specifier of the tense head in passive constructions. However, when the indirect object moves to this position, the resulting sentence tends to be *semantically marked*, suggesting a degree of pragmatic or interpretive markedness even though the structure is grammatical.

Moreover, the study found that semantic features of the direct object, such as animacy, and the thematic roles of the indirect object (beneficiary, goal, place, tool, etc.) do not constrain the formation of passive sentences in Persian. Additionally, the relative word order of the two objects in the active sentence does not affect the possibility or grammaticality of forming the passive sentence.

In summary, Persian exhibits a type of *symmetric passive* capability, comparable to languages like English and Icelandic, although certain movements, particularly involving the indirect object, result in *semantically marked* outputs. This insight enriches the typological understanding of Persian in the context of passivization and object movement in ditransitive constructions.

Keywords: passivization, ditransitive verbs, symmetric move, Persian language.

مجهول سازی افعال دومفعولی در زبان فارسی از منظر حرکت متقارن

دکتری زبان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

سیدمهدی ساداتی نوش آبادی *

استادیار زبان شناسی، گروه زبان انگلیسی و زبان شناسی، واحد

رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

هنگامه واعظی

چکیده

در پژوهش حاضر، مجهول سازی افعال دومفعولی در زبان فارسی که دارای متمم های اجباری هستند با استفاده از رویکرد حرکت متقارن بررسی و تحلیل می شود. در مجهول سازی جمله های دارای این نوع از افعال، امکان حرکت هر یک از متمم های فعل به جایگاه فاعل در جمله مجهول وجود دارد، درحالی که مطابق با اصل کوتاه ترین حرکت، تنها گروه نزدیک به هسته جستجوگر باید به جایگاه مشخصگر این هسته حرکت کند. نتایج این پژوهش نشان می دهند که در زبان فارسی مجهول سازی جمله های دارای این نوع از افعال، با حرکت مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخصگر هسته پیشینه زمان در جمله مجهول انجام می شود، اما حرکت سازه مفعول غیرمستقیم به این جایگاه باعث ایجاد جمله نشان دار معنایی می شود. سایر نتایج نشان می دهند که ترتیب خطی مفعول مستقیم و غیرمستقیم نسبت به یکدیگر در جمله معلوم، و نیز مشخصه های معنایی مفعول مستقیم، مانند حالت جاننداری و نقش های معنایی مفعول غیرمستقیم، هیچ گونه تأثیری در جملات مجهول ساخته شده از افعال گذرای دومفعولی ندارند.

کلیدواژه ها: مجهول سازی، افعال دومفعولی، حرکت متقارن، زبان فارسی.

۱. مقدمه

ساخت‌های دارای افعال گذرای سه‌طرفیتی^۱ با نام ساخت‌های دومفعولی^۲ نیز شناخته می‌شوند. فعل در این ساخت‌ها، دارای یک موضوع^۳ با نام کنشگر^۴ و دو موضوع دیگر است که با توجه به معنای فعل در نقش معنایی پذیرنده^۵ (گروه‌های اسمی «هدیه‌ای» در نمونه شماره ۱، «نماینده‌ای» در نمونه شماره ۲ و «نامه» در نمونه شماره ۳)، در نقش دستوری «مفعول مستقیم» و سایر نقش‌های معنایی در نقش دستوری «مفعول غیرمستقیم» مانند بهره‌ور^۶ (گروه اسمی «زهر» در نمونه شماره ۱)، هدف^۷ و یا مکان^۸ باشد (گروه اسمی «نشست شورای امنیت» در نمونه شماره ۲ و گروه اسمی «صندوق پستی» در نمونه شماره ۳).

(۱) علی هدیه‌ای برای زهرا خرید.

(۲) وزارت امور خارجه نماینده‌ای به نشست شورای امنیت فرستاد.

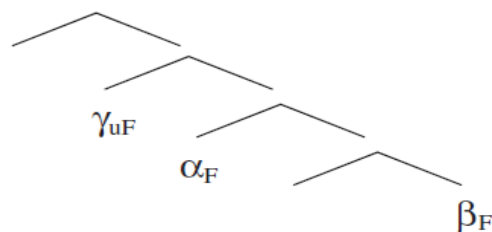
(۳) پستیچی نامه را در صندوق پستی گذاشت.

بنابر یافته‌های چیتکو^۹ (2011a)، زبان‌های بشری براساس معیار قرارگرفتن مفعول در جایگاه فاعل ساخت‌های دومفعولی مجهول، متفاوت هستند. در برخی از زبان‌ها، تنها یکی از دو مفعول می‌تواند به جایگاه فاعل در جمله مجهول حرکت کند، اما در برخی دیگر از زبان‌ها این امکان وجود دارد که هر دو مفعول بتوانند در جایگاه فاعل در جمله مجهول حضور داشته باشند. در پژوهش حاضر، مجهول‌سازی جمله‌های دارای افعال دومفعولی در

-
1. three-placed predicate
 2. ditransitive verbs
 3. argument
 4. agent
 5. patient
 6. beneficiary
 7. goal
 8. place
 9. Citko, B.

زبان فارسی با استفاده از رویکرد حرکت متقارن^۱ سازه‌های مفعول مستقیم و غیرمستقیم (Citko, 2011a) به جایگاه فاعل در جمله‌های مجهول بررسی می‌شوند. چیتکو (2011b) با ارائه شواهد تجربی از زبان‌های مختلف، وجود تقارن^۲ در نحو را نشان داده است. از نظر او (Citko, 2011a: 5)، تقارن در ساختار نحوی جمله در پدیده‌های نحوی ادغام^۳، حرکت^۴ و برجسب‌دهی^۵ وجود دارد. همچنین، وی (2011a: 109) در ساختار جمله‌های مجهول دومفعولی، یک جستجوگر^۶ دارای مشخصه تعبیرناپذیر^۷ اصل فرافکن گسترده^۸ و دو گروه اسمی دارای مشخصه تعبیرپذیر^۹ گروه اسمی با نام مفعول مستقیم و غیرمستقیم را در نظر می‌گیرد (نمودار ۱).

نمودار ۱: ساختار جمله دومفعولی براساس چیتکو (2011a: 109)

در نمودار ۱، از نظر چیتکو (2011a: 109)، هسته لاندا (λ) که در نقش دستوری هسته گروه بیشینه در جمله مجهول است، دارای مشخصه تعبیرناپذیر (F) است. برای بازبینی این مشخصه، سازه‌های آلفا (α) و بتا (β) وجود دارند که دارای مشخصه تعبیرپذیر متناظر با آن هستند.

-
1. symmetric move
 2. symmetry
 3. merge
 4. move
 5. label
 6. probe
 7. uninterpretable feature
 8. extended projection principle
 9. interpretable feature

چیتکو (2011a: 109) در پژوهش خود نشان داد که در زبان‌هایی مانند انگلیسی، نروژی و ایسلندی، زمانی که جمله دارای فعل گذرای دومفعولی است، حرکت هریک از سازه‌های مفعول مستقیم و غیرمستقیم به جایگاه فاعل در جمله مجهول ممکن است و جمله ساخته شده دستوری است. با توجه به این شواهد تجربی و جایگاه سلسله مراتبی مفعول‌های مستقیم و غیرمستقیم در ساختار جمله، چیتکو (2011a: 109) این سؤال را مطرح کرده که تحت چه شرایطی حرکت هریک از سازه‌های آلفا (α) یا بتا (β) به جایگاه مشخصگر هسته لاندا (λ) برای بازبینی مشخصه تعبیرناپذیر هسته لاندا ممکن است؛ و دیگر اینکه تحت چه شرایطی امکان حرکت سازه بتا به جای آلفا به جایگاه مشخصگر گروه زمان مجاز است، درحالی که با توجه به اصل کمینه‌گرایی نسبی^۱ یا جذب نزدیک‌ترین سازه^۲ و یا کوتاه‌ترین حرکت^۳، به علت نزدیک بودن به جستجوگر، تنها حرکت سازه آلفا باید امکان‌پذیر باشد و حرکت سازه بتا نباید انجام شود، زیرا در غیر این صورت، جمله نادرستی خواهد بود.

سؤال اصلی این پژوهش نحوه مجهول‌سازی افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری^۴ در زبان فارسی است. طبق تعریف دستور سنتی، این گروه از افعال دارای یک مفعول مستقیم و یک مفعول غیرمستقیم هستند. مفعول مستقیم این دسته از افعال با استفاده از پرسش «چه چیزی را / چه شخصی را + معنای فعل» تشخیص داده می‌شود و مفعول غیرمستقیم در نقش‌های معنایی مختلف است و قبل از آن، حرف اضافه وجود دارد. هدف از انجام این پژوهش یافتن پاسخ سه پرسش است؛ نخست، آیا امکان مجهول‌سازی جمله‌های دارای افعال گذرای دومفعولی (افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری) در زبان فارسی وجود دارد؛ دوم، آیا حضور هر یک از دو سازه مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جایگاه فاعل در جملات مجهول افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم ممکن است (مانند نمونه‌های شماره ۴ تا ۹)؛

1. relativized minimality
2. attract closet
3. shortest move
4. obligatory complement

سوم، در صورت مثبت بودن پاسخ به سؤال دوم، آیا جمله‌های مجهول حاصل با یکدیگر تفاوتی دارند؟

۴. هدیه‌ای برای زهرا خریده شد.

۵. برای زهرا هدیه‌ای خریده شد.

۶. نماینده‌ای به نشست شورای امنیت فرستاده شد.

۷. به نشست شورای امنیت، نماینده‌ای فرستاده شد.

۸. نامه‌ای در صندوق پستی گذاشته شد.

۹. در صندوق پستی، نامه‌ای گذاشته شد.

داده‌های زبانی استفاده‌شده در این پژوهش از گونه نوشتاری زبان فارسی معاصر انتخاب شده‌اند که در حال حاضر در مکاتبات رسمی، متون اداری و روزنامه‌ها استفاده می‌شوند و شامل افعال گذرای سه‌ظرفیتی با متمم اجباری هستند. شرط انتخاب این افعال آن است که حضور هریک از مفعول‌های مستقیم و غیرمستقیم در جمله ضروری باشد، به‌گونه‌ای که حذف مفعول مستقیم منجر به نادرستی شدن جمله و حذف مفعول غیرمستقیم باعث تغییر معنای اصلی آن شود. تعیین وضعیت دستوری بودن جمله‌ها براساس شمّ زبانی نگارندگان این نوشتار است که زبان فارسی را به‌عنوان زبان مادری خود فراگرفته‌اند.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهشگران متعددی جمله‌های دارای افعال گذرای دومفعولی (افعال سه‌ظرفیتی) در زبان‌های مختلف را با استفاده از مبانی زبان‌شناسی زایشی^۱ بررسی کرده‌اند و دیدگاه‌های

1. generative linguistics

خود را درباره ساختار درونی این جمله‌ها بیان کرده‌اند (برای نمونه در زبان‌های غیرفارسی Oehrle, 1976; Czepluch, 1982; Kayne, 1984; Siewierska, 1998; Peterson, 2007; Citko, 2011a; Citko et al., 2017 و در زبان فارسی مؤیدی و لطفی، ۱۳۹۲؛ زارعی و همکاران، ۱۳۹۸؛ طیب‌زاده، ۱۳۸۵).

تفاوت بین زبان‌ها از منظر امکان وجود مجهول‌سازی متقارن^۱ (امکان حرکت هریک از دو مفعول به جایگاه مشخصگر هسته زمان در جمله مجهول) و یا مجهول‌سازی نامتقارن^۲ (امکان حرکت تنها یکی از دو مفعول به جایگاه مشخصگر هسته زمان در جمله مجهول)، در زبان‌های بانتویی^۳ بررسی شده است. در این زبان‌ها، تفاوت میان زبان‌ها اغلب نه در وجود یا نبود قابلیت مجهول‌سازی متقارن، بلکه در این نکته است که تنها یکی از مفعول‌های غیرمستقیم دارای مجهول‌سازی متقارن است. به عنوان مثال، مفعول غیرمستقیم در نقش معنایی مکان در زبان سواحیلی^۴، دارای ویژگی مجهول‌سازی متقارن است، به صورتی که ساخت الحاقی مکان و مفعول مستقیم می‌توانند در جایگاه فاعل در جمله مجهول خود قرار گیرند. در حالی که ساخت‌های الحاقی در نقش‌های معنایی بهره‌ور و هدف، دارای ویژگی مجهول‌سازی نامتقارن هستند، به گونه‌ای که فقط ساخت الحاقی بهره‌ور و هدف می‌توانند در جایگاه فاعل در ساخت مجهول حضور داشته باشند و این شرایط برای مفعول دیگر مهیا نیست (Negonyani, 1996: 38-39).

پژوهشگران زبان فارسی نیز، جمله‌های دارای افعال گذرای دومفعولی را از ابعاد گوناگونی بررسی کرده‌اند. طیب‌زاده (۱۳۸۴) در پژوهش خود پیرامون مفعول غیرمستقیم بر مبنای دستور وابستگی^۵، معتقد است که مفعول غیرمستقیم در زبان فارسی مفعول حرف‌اضافه‌ای است که یکی از متمم‌های فعل است و به صورت گروه حرف‌اضافه‌ای در جمله حضور دارد. وی بر مبنای دستور زایشی و دستور وابستگی وابسته‌های فعل را تشریح کرده است.

-
1. symmetric passive
 2. asymmetric passive
 3. Bantu
 4. Swahili
 5. dependency syntax

مهدوی (۱۳۸۸) در پژوهش خود دربارهٔ چگونگی ترجمهٔ افعال دومفعولی و سه‌مفعولی از زبان عربی به زبان فارسی نشان داده است که در بازگردانی جمله‌های دومفعولی عربی به فارسی، تنها گروه اندکی (همچون فعل «کسا») قابلیت آن را دارند که در فارسی به جملهٔ دومفعولی ترجمه شوند، اما در بیشتر موارد، باید از ساختارهای دیگری همچون جمله‌های چهارجزئی با متمم و مفعول یا چهارجزئی با مسند و مفعول و غیره استفاده کرد. جعفری (۱۳۸۸) براساس رویکردهای نقشی^۱ و صوری^۲ به بررسی افزوده‌ها در زبان فارسی پرداخته است. وی براساس مبانی نظری دستورهای نقشی و صوری، افزوده‌ها و نقش آنها را در جمله بررسی کرده و طبقه‌بندی افزوده‌ها را در زبان فارسی بر مبنای معیارهای نحوی و معنایی هریک از این رویکردها بررسی نموده است. نتایج پژوهش وی حاکی از آن است که رویکردهای صورتگرا و نقشگرا هر کدام مفاهیم و راهکارهای مؤثری برای توصیف یک زبان دارند، اما هیچ یک از رویکردهای نقشگرا و صورتگرا در تبیین داده‌های زبان فارسی درباره افزوده‌ها کارآمد نیستند.

مؤیدی و لطفی (۱۳۹۲) ساخت‌های دومفعولی را در متون ادبی زبان فارسی بررسی کرده‌اند. در پژوهش آنان، علل زبان‌شناختی تغییرات ساخت دومفعولی و حالت تناوب مفعولی در زبان فارسی بررسی شده است. یافته‌های پژوهش ایشان نشان می‌دهد که ساخت دومفعولی در زبان فارسی باستان، میانه و نو همواره وجود داشته است. ساخت‌های دومفعولی در زبان فارسی نو به‌طور عمده با تکواژ «را» نشان‌دار می‌شوند.

واعظی (۱۳۹۴: ۲۶۷) در پژوهش خود دربارهٔ ساختار افعال دومفعولی در زبان فارسی به این نتیجه دست یافت که در زبان فارسی شاهد دو نوع ساختار برای افعال دومفعولی هستیم؛ در نوع اول، سازه‌ای که در نقش موضوعی پذیرا است و به‌صورت گروه حرف‌اضافه‌ای در جمله تظاهر آوایی دارد و در نوع دوم، سازه‌ای در نقش موضوعی کنش‌رو^۳ به فعل منضم شده است. از نظر آنان، توجیه این تفاوت‌ها با توجه به ساخت اطلاعی جمله امکان‌پذیر است.

1. functional
2. formalist
3. theme

فقیری و سمولیان^۱ (۲۰۱۴) در بررسی داده بنیاد خود درباره جایگاه مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جمله های زبان فارسی نتیجه گرفته اند که وجود نشانه مفعولی «را» به همراه مفعول مستقیم، معیار دقیقی برای تعیین جایگاه این سازه در جمله نیست. از نظر ایشان، برای تعیین جایگاه بی نشان مفعول مستقیم در جمله (بدون در نظر گرفتن وضعیت مشخص بودگی آن) میزان معین بودن مفعول مستقیم نقش تعیین کننده دارد. این میزان را می توان در قالب پیوستاری ترسیم کرد که یک جهت آن مفعول مستقیم به همراه نشانه «را» قرار دارد و جهت دیگر آن، مفعول مستقیم بدون نشانه.

درزی و لبافان خوش (۱۳۹۵) مشخصه واژگانی و جایگاه نحوی قیدهای اجباری در زبان فارسی را بر مبنای دستور زایشی بررسی کرده اند و به این نتیجه رسیده اند که برخی از قیدها در زبان فارسی، افزوده اجباری هستند.

واعظی (۱۳۹۵) در بررسی افزوده های اجباری در زبان فارسی (عبارت های اسنادی و وصفی)، براساس رویکرد رویداد - بنیاد گریم شاو^۲ (۱۹۹۳)، این نتیجه را حاصل کرده اند که حضور افزوده ها در جمله سبب درک بهتر و افزایش میزان باورپذیری پاره گفتارهای مجهول کوتاه در جمله می شود. این موضوع نشانگر اجباری بودن افزوده ها در این نوع از جمله ها است.

کریمی^۳ (۱۶: ۲۰۰۵) معتقد است که در زبان فارسی، مفعول مستقیم (مشخص^۴ و نامشخص^۵) در جایگاه متمم فعلی قرار دارد. مفعول مستقیم مشخص می تواند در اشتقاق نحوی جمله، در مکانی بالاتر از مفعول غیرمستقیم قرار گیرد، اما مفعول مستقیم نامشخص در مکان اصلی خود در کنار فعل باقی می ماند.

زارعی و همکاران (۱۳۹۸) با استفاده از دستور شناختی لانگاکر^۶ (۲۰۱۳)، موضوع متمم اختیاری و متمم اجباری در زبان فارسی را بررسی کردند. براساس نتایج پژوهش

1. Faghiri, P., & Samvelian, P.

2. Grimshaw, J.

3. Karimi, S.

4. definite

5. indefinite

6. Langacker, R.

آنان، سازه‌ای که به نام متمم اختیاری در نظر گرفته می‌شود، نه متمم است و نه اختیاری، بلکه توصیفگری است که براساس الزام بافتی به صورت اجباری در گفتمان حضور دارد و از نظر این پژوهشگران عنوان «مکمل بافتی» بهتر می‌تواند ویژگی‌های این سازه را نشان دهد (زارعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۷).

۳. مبانی نظری

چیتکو (2011a: 110) با پژوهش دربارهٔ جمله‌های مجهول دارای افعال گذرای دومفعولی در زبان‌های مختلف، موضوع حرکت متقارن سازه‌های مفعول مستقیم و غیرمستقیم به جایگاه فاعل در این جمله‌ها را بررسی کرده است. با توجه به جایگاه مفعول مستقیم و غیرمستقیم در ساختار سلسله‌مراتبی فرافکن‌های جمله، انتظار می‌رود که براساس اصل اقتصادی (کوتاه‌ترین حرکت)، تنها مفعول غیرمستقیم جمله برای ارزش‌گذاری مشخصه تعبیرناپذیر اصل فرافکن گسترده هسته زمان، به جایگاه مشخصگر این هسته فرافکن بیشینه حرکت کند و حرکت مفعول مستقیم به این جایگاه امکان‌پذیر نباشد، اما این وضعیت در زبان‌های مختلف گوناگون است. وی (2011a: 110) در پژوهش خود چهار حالت را برای حرکت هر یک از دو مفعول به جایگاه مشخصگر هسته گروه بیشینه زمان در جمله مجهول معرفی کرد. در حالت اول، تنها حرکت مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخصگر هسته زمان در جمله مجهول ممکن است، در حالی که حرکت مفعول مستقیم به این جایگاه جمله را نادرستی خواهد کرد. این حالت در زبان دانمارکی صادق است. در حالت دوم، تنها حرکت مفعول مستقیم به جایگاه مشخصگر هسته زمان در جمله مجهول ممکن است و حرکت مفعول غیرمستقیم به این جایگاه جمله را نادرستی خواهد کرد. این وضعیت در زبان‌هایی دیده می‌شود که برای مفعول غیرمستقیم نظام حالت خاصی دارند، مانند زبان‌های لهستانی، اسپانیایی و آلمانی (Citko, 2011a: 111). در حالت سوم، هر دو مفعول مستقیم و غیرمستقیم می‌توانند به جایگاه فاعل در جمله مجهول حرکت کنند و جمله دستوری باشد. این حالت در زبان‌هایی مانند انگلیسی، نروژی و ایسلندی قابل مشاهده است (Citko, 2011a: 112). در حالت چهارم، که در زبان یونانی وجود دارد، امکان ایجاد جمله مجهول با استفاده از مفعول مستقیم یا غیرمستقیم وجود ندارد و هیچ‌کدام از

این مفعول‌ها نمی‌توانند به جایگاه مشخصگر هسته‌ی زمان در جمله‌ی مجهول حرکت کنند (Citko, 2011a: 113).

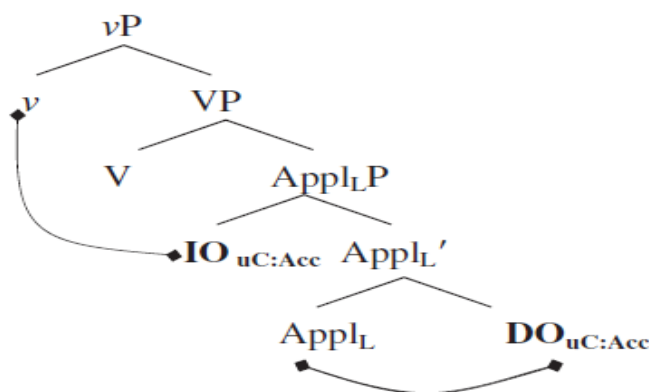
از نظر چیتکو (Citko, 2011a: 114)، زبان‌هایی که امکان حرکت هر دو سازه‌ی مفعول مستقیم و غیرمستقیم به جایگاه فاعل در جمله‌ی مجهول آنها وجود دارد نشان می‌دهند که نحو آنها شرایط لازم برای حرکت متقارن سازه‌ها را فراهم می‌سازد. بدین ترتیب، در حالت‌های اول و دوم در زبان‌های مختلف که تنها یکی از دو مفعول مستقیم یا غیرمستقیم امکان حرکت به جایگاه مشخصگر هسته‌ی فاعل را دارند، شاهد حالت عدم تقارن هستیم. در حالت سوم که هر دو مفعول مستقیم یا غیرمستقیم امکان حرکت به جایگاه مشخصگر هسته‌ی فاعل را دارند و در حالت چهارم که این امکان برای هیچ کدام از مفعول‌ها وجود ندارد، شاهد تقارن در حرکت سازه‌ها هستیم.

با تکیه بر این موضوع که در فعل مجهول، امکان ارزش‌گذاری مشخصه‌ی حالت ساختاری^۱ مفعول توسط فعل حذف می‌شود (Baker et al. 1989; Jageli, 1986)، چیتکو (2011a: 144) پیشنهاد می‌کند که می‌توان حرکت مفعول مستقیم در جمله‌ی مجهول را به دلیل ممکن نبودن ارزش‌گذاری مشخصه‌ی حالت این مفعول دانست. از نظر وی (2011a: 144)، با دخیل دانستن این موضوع در ساختار افعال دومفعولی، تنها علت تفاوت بین زبان‌هایی که دارای حرکت متقارن و نامتقارن در مجهول‌سازی افعال دومفعولی هستند، سازوکار استفاده‌شده در ارزش‌گذاری مشخصه‌ی حالت مفعول‌ها در آنها است. این ایده توسط افرادی همچون لارسن^۲ (1988)، لیگیت^۳ (2001; 2002)، مک‌گینس^۴ (1998) و ولفورد^۵ (1993) نیز بیان شده است. یکی از روش‌های اجرای این پیشنهاد، این است که تصور شود دو منبع برای ارزش‌گذاری مشخصه‌ی حالت مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم در ساختارهای الحاقی وجود دارد: هسته‌ی الحاقی^۶ و هسته‌ی گروه فعلی کوچک^۷. اگر هر دو

-
1. structural case
 2. Larson, R.
 3. Legate, J.
 4. McGinnis, M.
 5. Woolford, E.
 6. applicative head
 7. little v maximal projection

گروه اسمی مفعول مستقیم و غیرمستقیم دارای مشخصه حالت ساختاری باشند، هسته الحاقی مسئول ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و هسته گروه فعلی کوچک مسئول ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم است (نمودار ۲).

نمودار ۲: ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم توسط هسته الحاقی و هسته فعلی کوچک براساس پژوهش چیتکو (2011a: 145)

چیتکو (2011a: 145) با توجه به موضوع ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم پیشنهاد می کند که در مجهول سازی افعال گذرای دومفعولی، هسته فرافکن بیشینه مجهول، توانایی ارزش گذاری مشخصه حالت هسته گروه فعلی کوچک یا هسته الحاقی را حذف می کند. اگر توانایی ارزش گذاری مشخصه حالت هسته گروه فعلی کوچک حذف شود، آنگاه هسته زمان مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم را ارزش گذاری می کند و براساس اصل فرافکن گسترده، مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخصگر هسته زمان حرکت می کند. اگر توانایی ارزش گذاری مشخصه حالت هسته الحاقی حذف شود، آنگاه هسته زمان مشخصه حالت مفعول مستقیم را ارزش گذاری می کند و این مفعول براساس اصل فرافکن گسترده به جایگاه مشخصگر هسته زمان حرکت می کند. بنابر پیشنهاد چیتکو (2011a: 146)، تفاوت زبانی که در مجهول سازی افعال دومفعولی آنها شاهد حرکت نامتقارن مفعول مستقیم یا غیرمستقیم به جایگاه مشخصگر

هسته زمان هستیم، این گونه مشخص می‌شود. علت آن که در برخی از زبان‌ها تنها مفعول غیرمستقیم می‌تواند در جایگاه فاعل در جمله مجهول حضور داشته باشد، این است که توانایی ارزش‌گذاری مشخصه حالت هسته فعلی کوچک توسط هسته فاعلکن بیشینه مجهول حذف می‌شود. همچنین، علت آن که در برخی از زبان‌ها تنها مفعول مستقیم می‌تواند در جایگاه فاعل در جمله مجهول حضور داشته باشد، این است که توانایی ارزش‌گذاری مشخصه حالت هسته گروه بیشینه الحاقی توسط هسته فاعلکن بیشینه مجهول حذف شده است.

۴. یافته‌ها

متمم‌های اجباری در افعال گذرای سه‌ظرفیتی در زبان فارسی دارای ویژگی‌های مختلفی هستند. اولین ویژگی این گروه از افعال این است که با توجه به معنای آنها، نشانه مفعولی «را» (نشانه مفعول مستقیم) را برای برخی از این افعال می‌توان حذف کرد و از نشانه نکره «ی» به جای آن استفاده کرد. پس از حذف نشانه مفعولی، حالت معنایی مفعول مستقیم از معرفه به نکره تغییر می‌کند و جمله ایجادشده، دستوری است (نمونه‌های شماره ۱۰. ب، ۱۱. ب)، اما حذف نشانه مفعولی «را» از مفعول مستقیم و جایگزین کردن آن با «ی» نکره در برخی از افعال دارای متمم اجباری، باعث ایجاد جمله نادرستی می‌شود (نمونه‌های شماره ۱۲. ب و ۱۳. ب).

۱۰. الف. معلم درس را از دانش‌آموز پرسید.

ب. معلم درسی از دانش‌آموز پرسید.

۱۱. الف. احمد کتاب را در قفسه گنجاند.

ب. احمد کتابی در قفسه گنجاند.

۱۲. الف. او کودک را از موجودات خیالی ترساند.

* ب. او کودکی از موجودات خیالی ترساند.

۱۳. الف. رضا خود را با رستم می‌سنجد.

* ب. رضا خودی با رستم می‌سنجد.

ویژگی دوم افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری این است که حذف حرف اضافه قبل از مفعول غیرمستقیم مجاز نیست و جمله حاصله، نادستوری خواهد بود (نمونه‌های شماره ۱۴ تا ۱۷). حضور حرف اضافه قبل از مفعول غیرمستقیم همواره لازم است.

۱۴. * معلم درس را دانش آموز پرسید.

۱۵. * احمد کتاب را قفسه گنجاند.

۱۶. * علی کتاب را دوستش فروخت.

۱۷. * علی هدیه‌ای زهرا خرید.

در جمله‌های دارای افعال سه‌ظرفیتی، مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جمله حضور دارند و جایگاه آنها از دیدگاه‌های مختلف مورد توجه بوده است (به عنوان مثال Karimi, 2003؛ راسخ‌مهند، ۱۳۸۳). نکته قابل توجه در ساختار این جمله‌ها این است که جایگاه مفعول مستقیم و غیرمستقیم قبل از جایگاه فعل خواهد بود (بدون در نظر گرفتن معیارهایی مانند میزان مشخص‌بودگی^۱ و یا وجود نشانه «را» یا «ی» نکره برای مفعول مستقیم) و تفاوت تنها در تقدم و تأخر مفعول مستقیم و غیرمستقیم نسبت به یکدیگر است.

۴-۱. مجهول‌سازی براساس نوع مفعول

اگر براساس پژوهش کریمی (70: 1989) علامت «را» نشانه مشخص‌بودگی گروه اسمی مفعول در زبان فارسی باشد، بررسی‌ها در زبان فارسی نشان می‌دهد که نوع نشانه مفعول

1. specificity

مستقیم در ایجاد جمله مجهول با استفاده از فعل مجهول (صفت مفعولی فعل به همراه فعل «شدن») نقشی ندارد (نمونه‌های شماره ۱۸ و ۱۹). در مجهول‌سازی افعال سه‌ظرفیتی، مفعول مستقیم معرفه، نکره و مشخص را می‌توان در نقش فاعل در جمله مجهول استفاده کرد و ترتیب خطی مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جمله معلوم تأثیری در این موضوع ندارد.^۱

۱۸. الف. این شرکت، آموزش‌های شغلی را برای کارکنان بازنشسته شرکت ارائه می‌کند.

ب. این شرکت، آموزش‌های شغلی برای کارکنان بازنشسته شرکت ارائه می‌کند.

ج. آموزش‌های شغلی برای کارکنان بازنشسته شرکت ارائه می‌شود.

د. برای کارکنان بازنشسته شرکت، آموزش‌های شغلی ارائه می‌شود.

۱۹. الف. علی یک هدیه برای زهرا فرستاد.

ب. علی برای زهرا یک هدیه فرستاد.

ج. یک هدیه برای زهرا فرستاده شد.

د. برای زهرا یک هدیه فرستاده شد.

۲-۴. مجهول‌سازی براساس مشخصه‌های معنایی مفعول غیرمستقیم

بر اساس نتایج پژوهش بویاکوویچ^۲ و صحرایی (۲۰۲۳: ۱۳۴)، مفعول غیرمستقیم در زبان فارسی دارای نقش‌های معنایی متفاوتی است که عبارت‌اند از: ۱. پذیرنده، ۲. بهره‌ور، ۳. زیان‌دیده، ۴. محرک، ۵. نتیجه، ۶. منبع، ۷. موضوع، ۸. هدف و ۹. وسیله.^۳ بررسی‌ها در زبان فارسی نشان می‌دهد که به‌منظور ایجاد جمله مجهول در زبان فارسی از افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری، مفعول غیرمستقیم و مفعول مستقیم هر دو می‌توانند در

۱. فارغ از بحث ساخت اطلاع که در این تقدم و تأخرها نقش دارد.

2. Buiakevych, K.

3. malefactive

4. cause

5. result

6. source

7. instrument

جایگاه فاعل در جمله مجهول قرار گیرند. همچنین، نقش معنایی مفعول غیرمستقیم تأثیری در این انتخاب ندارد (نمونه‌های شماره ۲۰ تا ۲۴) و در هر دو حالت، جمله ایجادشده، دستوری است. این نتیجه بر خلاف یافته‌های نگونیانی^۱ (۱۹۹۶) است که بر اساس پژوهش وی در زبان سواحیلی، در مجهول‌سازی ساخت‌های الحاقی، نقش معنایی مفعول غیرمستقیم در امکان‌پذیر ساختن حرکت مفعول مستقیم به جایگاه فاعل در جمله مجهول، تأثیرگذار بوده است.

۲۰. الف. معلم درسی به دانش‌آموزان آموخت. (بهره‌ور)

ب. درسی به دانش‌آموزان آموخته شد.

ج. به دانش‌آموزان درسی آموخته شد.

۲۱. الف. معلم مسأله‌ای از دانش‌آموز پرسید. (منبع)

ب. مسأله‌ای از دانش‌آموزان پرسیده شد.

ج. از دانش‌آموزان مسأله‌ای پرسیده شد.

۲۲. الف. احمد کتابی در کیف گذاشت. (مکان)

ب. کتابی در کیف گذاشته شد.

ج. در کیف کتابی گذاشته شد.

۲۳. الف. او معمولاً غذای گرم به خانه می‌برد. (هدف)

ب. معمولاً غذای گرم به خانه برده می‌شود.

ج. به خانه غذای گرم برده می‌شود.

۲۴. الف. بانک مرکزی، منفعتی برای اقتصاد از نابسامانی بازار ارز نمی‌خواهد. (محرک)

ب. منفعتی برای اقتصاد از بازار ارز خواسته نمی‌شود.

ج. از نابسامانی بازار ارز منفعتی برای اقتصاد خواسته نمی‌شود.

1. Ngonyani, D. S.

براساس پژوهش فریرا^۱ (1994: 715) درباره تأثیر نوع فعل و مفعول در مجهول سازی جمله، ساختار مجهول بیشتر برای افعالی مشاهده می شود که فاعل و مفعول آنها از منظر مشخصه جاننداری با یکدیگر متفاوت هستند. بررسی نمونه های زبان فارسی نشان می دهد که مشخصه جاننداری فاعل و مفعول تأثیری در امکان پذیر ساختن ایجاد جمله مجهول از افعال سه ظرفیتی ندارد. به عنوان مثال، در نمونه های شماره ۲۰ و ۲۱، فاعل و مفعول غیرمستقیم جاندار و مفعول مستقیم بی جان هستند، در نمونه های شماره ۲۲ و ۲۳، فاعل جاندار و مفعول مستقیم و غیرمستقیم غیرجاندار هستند و در نمونه شماره ۲۴، فاعل، مفعول مستقیم و غیرمستقیم هر سه بی جان هستند، اما ساخت جمله مجهول از آنها ممکن بوده است.

از بررسی نمونه های زبانی ارائه شده (نمونه های شماره ۱۸ تا ۲۴) می توان نتیجه گرفت که ساخت جمله مجهول از افعال گذرای سه ظرفیتی دارای متمم اجباری در زبان فارسی به عواملی همچون نوع مفعول مستقیم، مشخصه های معنایی مفعول غیرمستقیم و همچنین، مشخصه جاننداری فاعل، مفعول مستقیم و غیرمستقیم وابسته نیست.

۳-۴. مجهول سازی براساس ترتیب خطی متمم های فعل

ترتیب خطی مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جمله معلوم در ساخت جمله مجهول تأثیری ندارد. اگرچه باید توجه داشت که در جمله بی نشان در زبان فارسی، مفعول مستقیم مشخص در ترتیب خطی اجزای جمله، قبل از مفعول غیرمستقیم قرار دارد (نمونه های شماره ۲۵ تا ۲۷)، اما از نظر ساختار سلسله مراتبی، مفعول مستقیم به فعل نزدیک تر است.

۲۵. الف. معلم به دانش آموزان درسی آموخت.

ب. درسی به دانش آموزان آموخته شد.

ج. به دانش آموزان درسی آموخته شد.

۲۶. الف. احمد در قفسه کتابی گنجاند.

ب. کتابی در قفسه گنجانده شد.

ج. در قفسه کتابی گنجانده شد.

۲۷. الف. او به من کتابی سپرد.

ب. کتابی به من سپرده شد.

ج. به من کتابی سپرده شد.

بررسی نمونه‌های زبانی شماره ۲۵ تا ۲۷ این موضوع را نیز نشان می‌دهد که قرار گرفتن مفعول غیرمستقیم پیش از مفعول مستقیم در جمله مجهول یا به عبارت دیگر سازه فرمانی مفعول غیرمستقیم بر مفعول مستقیم در جمله مجهول (نمونه‌های زبانی شماره ۲۵، ج، ۲۶، ج و ۲۷، ج) نیز، جمله خوش ساخت دستوری تولید می‌کند.

۴-۴. ساخت پرسشی از جمله‌های مجهول دارای افعال سه‌ظرفیتی

نمونه‌های شماره ۲۸ تا ۳۲، ساخت پرسشی از جمله‌های دارای افعال سه‌ظرفیتی را نشان می‌دهد. در ساخت پرسشی از جمله‌های دارای این افعال با استفاده از پرسشواژه‌های مربوط به گروه اسمی مفعولی، می‌توان پرسشواژه‌ها را به صورت ابقایی در جایگاه مفعول مستقیم و غیرمستقیم استفاده کرد و یا پرسشواژه‌ها را به ابتدای جمله منتقل کرد (نمونه‌های ۲۸ تا ۳۲).

۲۸. الف. معلم درسی به دانش‌آموزان آموخت.

ب. چه چیزی به دانش‌آموزان آموخته شد؟

ج. به دانش‌آموزان چه چیزی آموخته شد؟

د. به چه شخصی درس آموخته شد؟

ه. درسی به چه شخصی آموخته شد؟

۲۹. الف. معلم درسی از دانش آموز پرسید.

ب. چه چیزی از دانش آموزان پرسیده شد؟

ج. از دانش آموزان چه چیزی پرسیده شد؟

د. از چه شخصی درس پرسیده شد؟

ه. درس از چه شخصی پرسیده شد؟

۳۰. الف. احمد کتابی در کیف گذاشت.

ب. چه چیزی در کیف گذاشته شد؟

ج. در کیف چه چیزی گذاشته شد؟

د. در کجا کتابی گذاشته شد؟

ه. کتابی در کجا گذاشته شد؟

۳۱. الف. او معمولاً غذای گرم به خانه می برد.

ب. معمولاً چه چیزی به خانه برده می شود؟

ج. معمولاً به خانه چه چیزی برده می شود؟

د. معمولاً به کجا غذای گرم برده می شود؟

ه. معمولاً غذای گرم به کجا برده می شود؟

۳۲. الف. بانک مرکزی، منفعتی برای اقتصاد از نابسامانی بازار ارز نمی خواهد.

ب. چه چیزی برای اقتصاد از نابسامانی بازار ارز خواسته نمی شود؟

ج. از نابسامانی بازار ارز چه چیزی برای اقتصاد خواسته نمی شود؟

د. از چه چیزی منفعتی برای اقتصاد خواسته نمی شود؟

ه. * منفعتی برای اقتصاد از چه چیزی خواسته نمی شود؟

براساس پژوهش های انجام شده درباره جایگاه پرسشواژه در ساخت جمله های پرسشی در زبان فارسی (به عنوان مثال، دبیرمقدم و کلانتری (۱۳۹۵) و واعظی (۱۳۹۱)) عبارت های پرسشی زبان فارسی از نوع پرسشواژه های ابقایی هستند، مگر زمانی که نقش کانون نمایی

تقابلی^۱ را در اختیار داشته باشند. پرسشی سازی مفعول مستقیم در جملات مجهول، چه به صورت ابقایی و چه با قرار گرفتن در جایگاه کانونی قبل از مفعول غیرمستقیم، از درجه پذیرش یکسانی برخوردار است. ایجاد ساخت پرسشی از جمله مجهول دارای افعال سه ظرفیتی براساس مفعول مستقیم به صورت ابقایی و یا حرکت پرسشواژه به جایگاه کانونی در جمله، مجاز است (نمونه های شماره ۲۸ تا ۳۲ مثال های ب و ج).

۵-۴. نظام حالت مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جمله های دارای افعال گذرای سه ظرفیتی

بررسی نظام حالت مفعول مستقیم و غیرمستقیم در زبان فارسی بیانگر این موضوع است که تفاوت هایی بین این زبان و زبان های دیگر مانند انگلیسی و لهستانی وجود دارد. برطبق تعریف چیتکو و همکاران (۲۰۱۷: ۲)، ساخت های دومفعولی در زبان انگلیسی، به گروهی از افعال سه ظرفیتی اطلاق می شود که در آنها هر دو مفعول دارای مشخصه حالت یکسان مفعولی هستند (نمونه شماره ۳۳).

33) Pat gave Terry a book. (Citko et.al., 2017: 2)

در حالی که در زبان فارسی مفعول مستقیم دارای حالت مفعولی است که با حرف «را» نشان داده می شود. این نشانه مفعولی می تواند برای گروه های اسمی به صورت آشکار بیان شود (نمونه شماره ۳۴) و یا به صورت پنهان باشد (نمونه شماره ۳۵)، اما اگر مفعول مستقیم به صورت ضمیر باشد، حرف نشانه مفعولی باید به صورت آشکار بیان شود (نمونه شماره ۳۶) و در غیر این صورت، جمله نادرستی خواهد بود (نمونه شماره ۳۷).

۳۴. زهرا لباس نو را خرید.

۳۵. زهرا یک لباس نو خرید.

۳۶. زهرا او را دید.

1. contrastive focus marking

۳۷. * زهرا او دید.

مفعول غیرمستقیم در زبان فارسی همواره به صورت گروه پیشینه حرف اضافه‌ای بیان می‌شود و ترتیب خطی آن قبل یا بعد از مفعول مستقیم تأثیری در حضور و یا حذف حرف اضافه ندارد (نمونه‌های شماره ۳۸ تا ۴۲). این موضوع درحالی است که در زبان انگلیسی، اگر مفعول غیرمستقیم قبل از مفعول مستقیم در جمله قرار بگیرد، حرف اضافه آن حذف می‌شود (نمونه‌های شماره ۴۳ تا ۴۵) و حالت آن به صورت حالت مفعولی توسط هسته گروه فعلی کوچک ارزش گذاری می‌شود. در زبان فارسی، مفعول غیرمستقیم دارای مشخصه حالتی است که به وسیله هسته حرف اضافه ارزش گذاری می‌شود و هیچ گاه امکان حذف این هسته وجود ندارد، حتی اگر مفعول غیرمستقیم به صورت ضمیر باشد (نمونه‌های شماره ۳۸ تا ۴۲)

۳۸. مریم هنر راستگویی را به فرزندانش آموخته است.

۳۹. مریم به فرزندانش هنر راستگویی را آموخته است.

۴۰. مریم به او هنر راستگویی را آموخته است.

۴۱. * مریم هنر راستگویی را او آموخته است.

۴۲. * مریم او هنر راستگویی را آموخته است.

43. Pat gave a book to Henry.

44. Pat gave Henry a book.

45. Pat gave him a book.

با توجه به نمونه‌های زبانی بررسی شده در پژوهش چیتکو (2011a)، و مقایسه آنها با نمونه‌های زبان فارسی با محوریت مفعول غیرمستقیم و ویژگی نظام حالت آنها، این موضوع آشکار می‌شود که نوع مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم در این نمونه‌ها با یکدیگر متفاوت است. در زبان‌های آلمانی، اسپانیایی و لهستانی مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم توسط فعل جمله ارزش گذاری می‌شود و در زبان انگلیسی در صورتی که مفعول غیرمستقیم دارای حرف اضافه نباشد، این مفعول در جایگاهی بالاتر از مفعول مستقیم قرار می‌گیرد و مشخصه حالت آن به صورت مفعولی ارزش گذاری می‌شود، در حالی که در زبان فارسی مفعول غیرمستقیم همواره به صورت گروه پیشینه حرف اضافه وجود دارد و مشخصه حالت گروه اسمی مفعول غیرمستقیم، توسط هسته حرف اضافه ارزش گذاری می‌شود. هسته حرف اضافه همواره در کنار گروه اسمی مفعول غیرمستقیم حضور دارد.

ذکر نکته‌ای درباره ترتیب خطی مفعول‌های مستقیم و غیرمستقیم در جمله مجهول دارای افعال گذرای زبان فارسی ضروری است؛ کریمی (16: 2005) اعتقاد دارد که مفعول مستقیم مشخص می‌تواند در اشتقاق نحوی جمله، در مکانی بالاتر از مفعول غیرمستقیم قرار گیرد (گروه اسمی «هدیه را» در نمونه شماره ۴۶)، اما مفعول مستقیم نامشخص در مکان اصلی خود در کنار فعل باقی می‌ماند (گروه اسمی «هدیه» نمونه شماره ۴۷).

۴۶. زهرا هدیه را به علی داد.

۴۷. زهرا به علی هدیه داد.

نگارندگان مقاله حاضر بر این باور هستند که در نمونه زبانی شماره ۴۷، اگر گروه اسمی «هدیه»، که مفعول مستقیم نامشخص است، در ساختار سلسله مراتبی اجزای جمله، قبل از مفعول غیرمستقیم (گروه پیشینه حرف اضافه «به علی») قرار گیرد (نمونه زبانی شماره ۴۸)، جمله تولیدشده از نظر دستوری صحیح، اما از نظر معنایی نشاندار خواهد بود.

۴۸. * زهرا هدیه به علی داد.

برای مجهول‌سازی نمونه شماره ۴۸، می‌توان دو جمله مجهول ساخت که تفاوت آنها در ترتیب مفعول‌های مستقیم و غیرمستقیم نسبت به یکدیگر است. در نمونه شماره ۴۹، مفعول مستقیم نامشخص قبل از مفعول غیرمستقیم و در نمونه شماره ۵۰، مفعول غیرمستقیم قبل از مفعول مستقیم نامشخص قرار دارد (در نمونه شماره ۵۰؟ نشانه نشانداربودن جمله است).

۴۹. هدیه به علی داده شد.

۵۰؟ به علی هدیه داده شد.

علت نشانداربودن جمله مجهول شماره ۵۰ از نظر نگارندگان، همان‌طور که قبلاً نیز بدان اشاره شد، این است که مفعول غیرمستقیم در داخل گروه پیشینه حرف اضافه است و مشخصه نظام حالت آن قبلاً توسط هسته حرف اضافه ارزش‌گذاری شده است. انتقال گروه پیشینه حرف اضافه به جایگاه مشخصگر هسته زمان در جمله مجهول و اختصاص مشخصه نظام حالت به آن (حالت فاعلی) دارای اشکال است، زیرا اگر این گروه پیشینه حرف اضافه با گروه اسمی دارای نظام حالت فاعلی جایگزین شود، جمله ساخته‌شده با توجه به معنای اصلی این جمله، نادرستی خواهد بود (نمونه شماره ۵۱). این در حالی است که اگر نمونه شماره ۴۹ به صورت مجهول بیان شود (نمونه شماره ۵۲)، جمله مجهول ایجادشده از نظر معنایی با جمله اصلی خود یکسان خواهد بود.

۵۱. * او هدیه داده شد.

۵۲. او به علی داده شد.

براساس این نوع تحلیل، نگارندگان بر این باور هستند نمونه‌های زبانی شماره ۲۵. ج تا ۲۷. ج که در آنها مفعول‌های غیرمستقیم در جمله‌های مجهول قبل از مفعول مستقیم قرار گرفته‌اند، نسبت به نمونه‌های زبانی شماره ۲۵. ب تا ۲۷. ب، از نظر معنایی نشاندار هستند.

در نمونه‌های زبان فارسی که دارای فعل سه‌ظرفیتی هستند (نمونه زبانی شماره ۲۵. الف که به صورت نمونه زبانی شماره ۵۳. الف بازنویسی شده است)، مشخصه حالت مفعول مستقیم (گروه اسمی «درسی») توسط فعل جمله ارزش گذاری می‌شود و مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم جمله (گروه اسمی «دانش آموزان») توسط هسته حرف اضافه ارزش گذاری می‌شود و نه هسته فعلی. با توجه به این موضوع، در زبان فارسی در جمله‌های دارای افعال دومفعولی برخلاف یافته‌های چیتکو (2011a: 145)، مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم که در نقش گروه پیشینه حرف اضافه در جمله است، توسط هسته پیشینه حرف اضافه ارزش گذاری می‌شود و در جمله مجهول که در نمونه شماره ۵۳. ب نشان داده شده است، هسته پیشینه مجهول امکان ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم جمله را از هسته الحاقی حذف می‌کند و مشخصه حالت مفعول مستقیم توسط هسته زمان به صورت فاعلی ارزش گذاری می‌شود و هسته فعلی کوچک در ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم نقشی نخواهد داشت. این موضوع منطبق با نتایج پژوهش‌هایی است که تاکنون انجام شده‌اند و براساس آنها، فعل در جمله مجهول امکان ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم را ندارد.

۵۳. الف. معلم به دانش آموزان درسی آموخت.

ب. درسی به دانش آموزان آموخته شد.

اکنون در جمله مجهول از افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری، شاهد این وضعیت هستیم که اگر مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخصگر گروه پیشینه زمان حرکت کند (با توجه به تحلیل نمونه‌های شماره ۴۹ تا ۵۲)، جمله از نظر معنایی نشان‌دار است، اما اگر مفعول مستقیم به این جایگاه حرکت کند (نمونه شماره ۵۴)، جمله از نظر دستوری خوش ساخت است و نسبت به جمله شماره ۵۵ نشان‌دار نخواهد بود.

۵۴. درسی به دانش آموزان آموخته شد.

۵۵. * به دانش آموزان درسی آموخته شد.

اکنون با توجه به پژوهش چیتکو (2011a: 145) درباره ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و غیرمستقیم در مجهول سازی افعال دومفعولی و نتایج بررسی نمونه های زبانی از زبان فارسی، می توان برای پذیرش کمتر نمونه های زبانی مانند شماره ۵۵ که در آنها مفعول غیرمستقیم در جایگاه فاعل در جمله مجهول قرار گرفته است، توضیحی ارائه کرد. با پذیرش نظر چیتکو (2011a: 145) درباره سازوکارهای مختلف در ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و غیرمستقیم در زبان فارسی (ارزش گذاری توسط دو هسته)، در جمله مجهول دارای افعال سه ظرفیتی، هسته گروه بیشینه فعلی کوچک، امکان ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم را ندارد و هسته گروه بیشینه حرف اضافه مسئول این ارزش گذاری است. هسته بیشینه مجهول، قدرت ارزش گذاری هسته الحاقی که مسئول ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم است را حذف می کند. اکنون با توجه به این شرایط (حذف توانایی ارزش گذاری مشخصه حالت هسته الحاقی توسط هسته مجهول که مسئول ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم است و توانایی نداشتن هسته بیشینه فعلی کوچک در ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول غیرمستقیم)، مشخصه حالت مفعول مستقیم توسط هسته زمان ارزش گذاری می شود و سپس، براساس اصل فراقکن گسترده، مفعول مستقیم به جایگاه مشخصگر هسته بیشینه زمان حرکت می کند.

از منظر دیگری نیز می توان این وضعیت را بررسی کرد. اگر در زبان فارسی در ساخت جمله مجهول، هسته مجهول امکان حذف توانایی ارزش گذاری مشخصه حالت هسته گروه بیشینه حرف اضافه یا هسته الحاقی را داشته باشد، که نتیجه آن این باشد که امکان حضور متقارن مفعول غیرمستقیم و مستقیم در جایگاه فاعل در جمله مجهول به صورت یکسان مهیا باشد، در آن صورت باید شاهد حضور جمله نادرستی شماره ۵۶ در زبان فارسی باشیم.

۵۶. * دانش آموزان به درسی آموخته شد.

نادرستی بودن نمونه زبانی شماره ۵۶، به این دلیل است که مشخصه حالت گروه اسمی «دانش آموزان» در نقش مفعول غیرمستقیم براساس اصل اقتصادی باید توسط هسته حرف اضافه «به» ارزش گذاری شود و خروج این گروه اسمی از گروه بیشینه حرف اضافه

به دلیل عدم ارزش گذاری مشخصه حالت آن توسط هسته گروه بیشینه اضافه و دخالت هسته ای دیگر برای ارزش گذاری مشخصه حالت آن و حرکت به جایگاه دیگر ناصحیح است. همچنین، حذف هسته گروه بیشینه حرف اضافه نیز باعث ایجاد جمله نادرستی در زبان فارسی می شود (نمونه زبانی شماره ۵۷).

۵۷. * دانش آموزان درسی آموخته شد.

با توجه به مباحثی که تاکنون مطرح شد، علت نادرستی بودن جمله های مجهول که در آنها مفعول مستقیم جمله، همراه با نشانه مفعولی «را» در جایگاه فاعل جمله قرار گرفته این است که نشانه مفعولی «را» نشان دهنده توانایی هسته الحاقی در ارزش گذاری مشخصه حالت گروه اسمی بیشینه در نقش دستوری مفعول مستقیم جمله است. حفظ این نشانه به همراه مفعول مستقیم و حرکت آن به جایگاه مشخصگر هسته زمان در تضاد با ویژگی های نحوی زبان فارسی است که در آن این جایگاه با مشخصه حالت فاعلی برای گروه اسمی همراه است. به عبارت دیگر، می توان گفت که نبود نشانه مفعولی «را» برای مفعول مستقیم در جمله معلوم دارای فعل سه ظرفیتی، نشانگر تخصیص حالت مفعولی ساختاری به آن توسط هسته الحاقی است و در جمله مجهول با توجه به حذف توانایی هسته الحاقی در ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم، هسته زمان به صورت ذاتی، نظام حالت مفعول مستقیم را به صورت حالت فاعلی ارزش گذاری می کند و سپس، براساس اصل فرافکن گسترده، این مفعول مستقیم به جایگاه مشخصگر هسته زمان منتقل می شود.

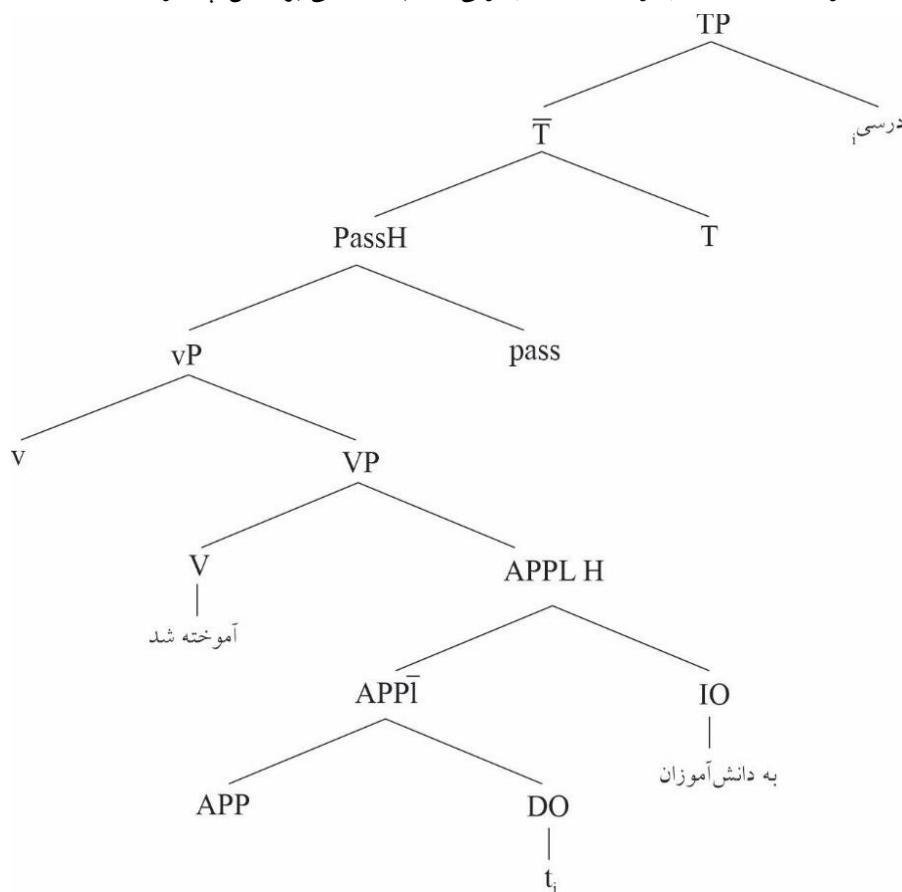
از طرف دیگر، باید به این نکته توجه داشت که مشخصه حالت، مختص گروه اسمی است و تاکنون ارزش گذاری مشخصه حالت برای یک گروه بیشینه مطرح نشده است.

حال با توجه به پژوهش چیتکو (2011a:145) درباره ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم و غیرمستقیم در مجهول سازی افعال دومفعولی و براساس نمونه های زبانی بررسی شده از زبان فارسی، می توان نتیجه گیری کرد که در زمان اشتقاق جمله مجهول از افعال سه ظرفیتی، توانایی هسته الحاقی برای ارزش گذاری مشخصه حالت مفعول مستقیم توسط هسته مجهول حذف می شود و مشخصه حالت مفعول مستقیم توسط هسته زمان

ارزش گذاری می شود. به عنوان مثال، نمودار درختی ساخت مجهول نمونه زبانی شماره ۵۳. ب (که در شماره ۵۸ تکرار شده است) به صورت نمودار درختی شماره ۳ ترسیم می شود که در آن هسته فرافکن مجهول، امکان تخصیص مشخصه حالت به مفعول مستقیم توسط هسته الحاقی را جذب کرده است. در این وضعیت، مشخصه حالت گروه اسمی مفعول مستقیم («درسی») توسط هسته فرافکن بیشینه زمان تعیین می شود و براساس اصل فرافکن بیشینه، این گروه اسمی به جایگاه مشخصگر هسته زمان حرکت می کند.

۵۸. درسی به دانش آموزان آموخته شد.

نمودار ۳. ساخت مجهول افعال دوجوهلی در زبان فارسی براساس چیتکو (2011a)

۵. بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش برای یافتن پاسخی به این پرسش بود که شرایط حاکم بر مجهول‌سازی افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری در زبان فارسی چیست و آیا می‌توان شواهدی دال بر حرکت متقارن هر یک از سازه‌های مفعول مستقیم یا غیرمستقیم به جایگاه فاعل در جمله مجهول به دست آورد یا خیر. این پرسش اصلی به سه پرسش فرعی تقسیم شد: نخست، آیا امکان مجهول‌سازی ساخت‌های دومفعولی وجود دارد؛ دوم، آیا امکان حضور هریک از دو سازه مفعول مستقیم و غیرمستقیم در جایگاه فاعل در جمله مجهول افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری وجود دارد؛ سوم، در صورت مثبت بودن پاسخ به پرسش دوم، آیا جمله‌های مجهول ساخته‌شده از نظر درجه پذیرش با یکدیگر تفاوتی دارند.

نتایج این پژوهش با توجه به نمونه‌های زبانی شماره ۱۸ تا ۲۷ نشان می‌دهد که امکان مجهول‌سازی متقارن در افعال سه‌ظرفیتی دارای متمم اجباری در زبان فارسی وجود دارد و امکان حرکت هریک از سازه‌های مفعول مستقیم و مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخص‌گر گروه بیشینه زمان در جمله مجهول وجود دارد، اما حرکت سازه مفعول غیرمستقیم به این جایگاه باعث ایجاد جمله نشاندار معنایی می‌شود. سایر نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که در زبان فارسی مشخصه‌های معنایی مفعول مستقیم مانند حالت جاننداری و همچنین، نقش‌های معنایی مفعول غیرمستقیم مانند بهره‌ور، هدف، مکان، وسیله و سایر نقش‌های معنایی هیچ‌گونه تأثیری در ساخت جمله مجهول از افعال دومفعولی ندارند (نمونه‌های زبانی شماره ۲۴ تا ۲۸). همچنین، ترتیب خطی مفعول مستقیم و غیرمستقیم نسبت به یکدیگر در جمله معلوم، در ساخت جمله مجهول از افعال سه‌ظرفیتی در زبان فارسی نقشی ندارد (نمونه‌های زبانی شماره ۲۵ تا ۲۷). پرسشی‌سازی مفعول غیرمستقیم در جمله مجهول به صورت ابقایی و همچنین، پرسشی‌سازی مفعول مستقیم به صورت ابقایی جمله خوش‌ساخت تولید می‌کند (نمونه‌های زبانی شماره ۲۸ تا ۳۲). پیشنهاد این پژوهش با توجه به تحلیل ارائه‌شده برای نمونه‌های زبانی شماره ۴۸ تا ۵۲ این است که حرکت مفعول غیرمستقیم به جایگاه مشخص‌گر هسته بیشینه زمان در جمله مجهول باعث ایجاد جمله نشاندار معنایی می‌شود.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Seyyed Mahdi Sadati <https://orcid.org/0000-0003-2230-8498>

Nooshabadi

Hengameh Vaezi <https://orcid.org/0000-0002-8078-5084>

منابع

- جعفری، آریتا. (۱۳۸۸) بررسی افزوده‌ها در زبان فارسی: براساس رویکردهای نقشی و صوری. دستور، ۵، ۱۲۸-۱۵۵. <http://noo.rs/Ezu0a>
- دبیرمقدم، محمد و راحله کلانتری. (۱۳۹۵). بررسی ساخت اطلاع جملات پرسشی در فارسی نو با تأکید بر متن. متن پژوهی ادبی، ۲۰ (۶۷)، ۸۳-۵۲. <https://doi.org/10.22054/ltr.2016.3940>
- درزی، علی و لبافان خوش، زهرا. (۱۳۹۵). بررسی مشخصه‌های واژگانی و جایگاه نحوی قید اجباری در زبان فارسی. جستارهای زبانی، ۷ (۲)، ۸۶-۷۳. <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-3048-fa.html>
- راسخ مهند، محمد. (۱۳۸۳). قید جمله و قید فعل در زبان فارسی. مجله زبان‌شناسی، ۱۸ (۱)، ۹۵-۱۰۰. <https://www.sid.ir/paper/420691/fa>
- زارعی خرمایی، علیرضا و مولودی، امیرسعید. (۱۳۹۸). بررسی پیکره‌بنیاد متمم اجباری و اختیاری در زبان فارسی براساس دستور شناختی لانگاگر. جستارهای زبانی، ۱۰ (۵)، ۲۸۷-۲۵۷. <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-21362-fa.html>
- طیب‌زاده، امید. (۱۳۸۴). وابسته‌های فعل در زبان فارسی براساس نظریه وابستگی. دستور، ۱ (۱)، ۱۳-۲۸. <https://sid.ir/paper/451061/fa>
- طیب‌زاده، امید. (۱۳۸۵). ظرفیت فعل و ساخت‌های بنیادین جمله در فارسی امروز؛ پژوهشی براساس نظریه دستور وابستگی. تهران: نشر مرکز.
- مؤیدی، مونا و لطفی، احمدرضا. (۱۳۹۲). بررسی ساخت دومفعولی در متون ادب فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۵ (۸)، ۱۱۹-۱۰۱. https://jrl.ui.ac.ir/article_17245_33cb043920b1161dc3f1d8ce70a97de1.pdf

مهدوی، محمد جواد. (۱۳۸۸). ترجمه افعال دومفعولی و سه مفعولی عربی در فارسی. *الدراسات الأدبیة*، ۴۱، (۱۶)، ۴۶۵-۴۷۵.

https://www.litstudmag.com/article_140431.html?lang=fa

واعظی، هنگامه. (۱۳۹۱). تحلیل نقشی ساخت‌های پرسشی در زبان فارسی. *ادب پژوهی*، ۲۰، ۱۰۹-۸۹.

https://adab.guilan.ac.ir/article_430.html?lang=fa

واعظی، هنگامه. (۱۳۹۴). افعال دومفعولی در زبان فارسی: تعامل میان نحو و کلام. *جستارهای*

زبانی، ۵(۵)، ۱-۲۴. <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-11624-fa.html>

واعظی، هنگامه. (۱۳۹۵). افزوده‌های اجباری در زبان فارسی. *جستارهای زبانی*، ۷(۱)، ۲۱۵-۲۳۵.

<https://lrr.modares.ac.ir/article-14-11063-fa.html>

References

- Baker, M., Johnson, K., & Roberts, I. (2018). Passive arguments raised. In Ian Roberts (Ed.), *Diachronic and Linguistic Inquiry*, (pp. 261-295). London: Routledge.
- Buiakevych, K., & Sahraei, R. (2023). A study of how Persian indirect objects are expressed in Russian. *Language and Translation Studies*, 56(1), 111-140. <https://doi.org/10.22067/jlts.2021.69201.1026>
- Citko, B., Emonds, J. E., & Whitney, R. (2017). Double object constructions. In M. Everaert, H. Riemsdijk (Eds.), *The Wiley Blackwell Companion to Syntax* (pp. 77-144). New Jersey: Blackwell Publishing.
- Dabir-Moghaddam, M., & Kalantari, R. (2016). A study of the information structure of wh-questions in Modern Persian. *Literary Text Research*, 20(67), 51-83. [In Persian] <https://doi.org/10.22054/ltr.2016.3940>
- Darzi, A., & Labafan-Khosh, Z. (2016). A study of the lexical characteristics and syntactic position of the imperative adverb in Persian. *Language Related Research*, 7(2), 73-86. [In Persian] <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-3048-en.html>
- Czepluch, H. (1982). Case theory and the dative construction. *The Linguistic Review*, 2(1), 1-38. <https://doi.org/10.1515/tlir.1982.2.1.1>

- Faghiri, P., & Samvelian, P. (2014). The status of direct object in Persian, a data based assessment. In *1st National Conference on Semantics and Syntax of Iranian Languages*. 29-30 April 2014. Tehran: Iran.
- Ferreira, F. (1994). Choice of passive voice is affected by verb type and animacy. *Journal of Memory and Language*, 33(6), 715–736. <https://doi.org/10.1006/jmla.1994.1034>
- Grimshaw, J., & Vikner, S. (1993). Obligatory adjuncts and the structure of events. In E. Reuland and W. Abraham (Eds.). *Knowledge and Language: Volume II Lexical and Conceptual Structure* (pp. 143-155). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Jaeggli, O. A. (1986). Passive. *Linguistic Inquiry*, 17(4), 587–622.
- Jafari, A. (2009) A study of additions in Persian: Based on role and Formal approaches. *Dastur*, 5, 128-155. [In Persian] <http://noo.rs/Ezu0a>
- Kayne, R. (1984). *Connectedness and Binary Branching*. Dordrecht: Foris.
- Karimi, S. (1989). *Aspects of Persian Syntax, Specificity, and the Theory of Grammar*. University of Washington
- Karimi, S. (2003). *Word Order and Scrambling*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Karimi, S. (2005). *A Minimalist Approach to Scrambling: Evidence from Persian*. Berlin: Mouton Publishers.
- Kayne, R. S. (2016). *Connectedness and Binary Branching* (Vol. 16). New Jersey: Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Langacker, R. W. (2013). *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Larson, R. (1988). On the double object construction. *Linguistic Inquiry*, 19, 335–391.
- Legate, J. (2001). The configuration nature of a non-configurational language. *Linguistic Variation Yearbook*, 1, 63-99. <https://doi.org/10.1075/livy.1.05leg>
- Legate, J. A. (2002). *Warlpiri: theoretical implications* [Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology].
- Mahdavi, M. J. (2009). Translation of Arabic two-object and three-object verbs into Persian in Arabic and Persian cultures and their influence on

- each other. *Literary Studies* 40(86), 465-475. [In Persian] https://www.litstudmag.com/article_140431.html?lang=fa
- McGinnis, M. (1998). *Locality in A-Movement* [Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology].
- Mo'ayedi, M., & Lotfi, A. R. (2013). Double object construction in the Persian Literary Texts. *Journal of Researches in Linguistics*, 5(8), 101-119. [In Persian]. https://jrl.ui.ac.ir/article_17245_00.html?lang=en
- Ngonyani, D. S. (1996). *The morphosyntax of applicatives* [Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology].
- Oehrle, R. T. (1976). *The grammatical status of the english dative alternation* [Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology].
- Peterson, D. A. (2007). *Applicative Constructions (Oxford Studies in Typology and Linguistic Theory)*. Oxford: Oxford University Press.
- Rasekh-Mahand, M. (2004). Sentence adverbs and verbal adverbs in Persian. *Linguistics Journal*, 18(1), 35, 95-100. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/420691/fa>
- Siewierska, A. (1998). Languages with and without objects: the functional grammar approach. *Languages in Contrast*, 1(2), 173-190.
- Tabibzadeh, O. (2005). Persian verb affixes based on the dependency theory. *Dastur*, 1(1), 13-28. [In Persian] <https://sid.ir/paper/451061/fa>
- Tabibzadeh, O. (2006). *Verb Capacity and Basic Ssentence Sstructures in Modern Persian; A Study Based on the Dependency Grammar Theory*. Tehran: Markaz. [In Persian]
- Vaezi, H. (2012). Role analysis of interrogative structures in Persian. *Adabpajuhi*, 20, 89-109. [In Persian] https://adab.guilan.ac.ir/article_430.html
- Vaezi, H. (2015). Double-object verbs in Persian: The interaction between syntax and vocabulary. *Language Related Research*, 5(5), 24-1. [In Persian] <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-11624-%20en.html>
- Vaezi, H. (2016). Mandatory additions in Persian. *Language Related Research*, 7(1), 215-235. [In Persian] <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-11063-fa.html>

- Woolford, E. (1993). Symmetric and asymmetric passives. *Natural Language & Linguistic Theory*, 11(4), 679–728. <https://doi.org/10.1007/bf00993017>
- Zarei Khormaei, A., & Moloudi, A. S. (2019). A study of the corpus of obligatory and optional complements in Persian based on Langaquer's cognitive grammar. *Language Related Research*, 10(5), 257-287. [In Persian] <https://lrr.modares.ac.ir/article-14-21362-en.html>

استناد به این مقاله: ساداتی نوش آبادی، سید مهدی و واعظی، هنگامه. (۱۴۰۴). مجهول سازی افعال دومفعولی در زبان فارسی از منظر حرکت متقارن. *علم زبان*، ۱۲ (۲۱)، ۳۰۴-۲۶۷. doi: 10.22054/lr.2025.81183.1672

Language Science is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.